

NUSIKALSTAMUMO GEOGRAFIJA LIETUVOJE: TYRIMŲ APŽVALGA

Darius Vasiliauskas

Vilniaus universitetas, M.K. Čiurlionio 21/27, LT-03101, Vilnius

El. paštas: vasiliauskas.dr@gmail.com

Vasiliauskas D. GEOGRAPHY OF CRIME IN LITHUANIA: A REVIEW OF SCIENTIFIC RESEARCH. *Geografijos metraštis* 47, 2014.

Abstract. The article provides the overview of scientific research of geography of crime in Lithuania. The author briefly presents the scientific works in the field – from students' theses to research papers. As for now geography of crime as a branch of scientific research is currently in the stage of formation. The first attempts to investigate into geography of crime were made in 19th century in France and Belgium. In Lithuania, it is a relatively new field of geographic research. This paper consists of three parts. In the first part, the students' theses on the topic are presented and essential findings highlighted. Three phases of development of students' investigation in geography of have been distinguished. In the second part, research papers are presented and categorized by particular research topics. The need of more substantial involvement of geographers is discussed. Finally, possibilities of further development of the field are discussed. Possible research directions are outlined and presented in form of a general structural scheme of geography of crime. The substantial goals of the future research are defined.

References 65. Figs 12. Table 1. In Lithuanian, summary in English.

Keywords: geography of crime, dynamics of crime, territorial differentiation of crime.

Received: November 2014, accepted: January 2015

Įvadas

Nusikalstamumo geografija yra viena jauniausių geografijos mokslo šakų. Nors jos pradžia galima laikyti XIX a. 3–4 dešimtmetį Prancūzijoje (Balbi, Guerry, 1829; Guerry, 1833) ir Belgijoje (Quetelet, 1835), bet geografiškai šiuos tyrimus įsijungė tik praeito amžiaus 8-ame dešimtmetyje (Harries, 1971, 1974; Pyle ir kt., 1974).

Pats nusikalstamumo geografijos terminas suprantamas gana įvairiai, akcentuojant vieno ar kito požiūrio (kriminologinio, sociologinio, ekologinio) dominavimą. Toks nevienalytis traktavimas suprantamas dėl šio dalyko daugiadiscipliniškumo: juo domisi kriminologai, sociologai, ekologai, urbanistai, planuotojai, geografiškai bei kitų mokslų atstovai.

2009 metais geografijos mokslų daktaras Aleksandras Badovas savo disertacijoje „Nusikalstamumo geografija Rusijoje postsovietiniame periode“ nusikalstamumo geografiją apibrėžė taip: nusikalstamumo geografija – mokslas, tiriantis nusikalstamumo teritorinę diferenciaciją bei ryšius tarp geografinių sąlygų ir nusikalstamumo lygio įvairaus taksonominio rango teritorinėse sistemose (Бадов, 2009). Tai ne vienintelis apibrėžimas mokslinėje literatūroje, tačiau vienas sistemiškiausių ir geografiškiausių.

Lietuvoje ši tyrimų kryptis, dėl suprantamų, objektyvių priežasčių, galėjo atsirasti tik po Nepriklausomybės paskelbimo. Pirmąsias užuominas galima rasti 1995 m. vadovėlyje „Geografija: pasaulio socialinė geografija“. Skyrelyje „Elgesio geografija“ pateikiamas pavyzdys apie nusikalstamumo ir fizinės aplinkos sąsają dviejuose Niujorko mikrorajonuose (Vaitekūnas, 1995).

Straipsnyje trumpai aptariami nusikalstamumo geografijos darbai, parengti Lietuvoje bei

nustatomos galimos gairės tolesniems tyrimams šiame perspektyviame tyrimų lauke. Svarbu paminėti ir tai, jog nusikalstamumo geografija Lietuvoje domisi ir užsienio šalių mokslininkai (Ceccato, 2007, 2008; Ceccato, Haining, 2008; Andresen, 2009, 2011, 2012; Kerry ir kt., 2010; Ceccato, Lukyte, 2011).

Baigiamieji studijų darbai

Beveik visada lietuvių autorių straipsniuose akademinį darbų apžvalga apsiriboja tik mokslinių straipsnių, disertacijų citavimu, visiškai ignoruojant studentų baigiamuosius darbus, dažniausiai dėl to, kad jie lieka nepublikuoti, yra sunkiau pasiekiami. Autoriaus nuomone, tokia praktika yra ydinga, tad šiame skyrelyje aptariami studentų baigiamieji (bakalauro ir magistro) darbai, parengti ir apginti nusikalstamumo geografijos tematika Lietuvos universitetuose.

1999–2014 metų periodu, penkiose Lietuvos universitetų padaliniuose, apginta penkiolika baigiamųjų darbų, kuriems vadovavo devyni mokslininkai (1 lentelė).

Vilniaus universitete 1996–2004 m. ir 2006–2008 m. buvo dėstomas elgesio geografijos kursas. Paskaitose buvo pateikiama žinių ir apie nusikalstamumo, nusikalstamo elgesio geografiją. Tai lėmė, jog VU Bendrosios geografijos katedroje buvo parengti pirmieji studentų darbai šia tema.

Pirmasis nusikalstamumo geografijos darbas Lietuvoje yra A. Tonkalytės 1999 m. apgintas bakalauro darbas, tema „Geografiniai nusikalstamumo Lietuvoje aspektai“. Nepaisant to, kad tokio pobūdžio darbo Lietuvoje anksčiau nebūta, pirmasis bandymas žengti į *terra incognita* buvo sėkmingas.

Darbe analizuojama teritorinė nusikalstamumo lygio diferenciacija, pobūdis ir dinamika. Bandomi išvelgti teritoriniai ryšiai per nusikalstamumo difuziją Lietuvos regionuose. Įvertinus gautus rezultatus, sudaryta, iki šiol kol kas vienintelė, Lietuvos nusikalstamumo lygio rajonavimo kartoschema. Autorė pažymi, kad gilesnei geografiniai nusikalstamumo analizei būtina kurti tam tinkamą teorinį-metodologinį pagrindą, kurio sukūrimas įvardijamas kaip ateities uždavinys (Tonkalytė, 1999). Tais pačiais metais žurnale „Geografija“ publikuotas mokslinis straipsnis, kuriame pristatomas nusikalstamumo lygio rajonavimas (1 pav.) (Tonkalytė ir kt., 1999).

Svarbu paminėti J. Žekonytės tyrimus ir bendravimą bei darbą su policija, kuris Vilniuje paskatino policiją ir žurnalistus rengti nusikalstamumo, pavojingiausių gatvių, saugiausių seniūnijų žemėlapius, pateikti duomenis paros laiku, savaitės dienomis, mėnesiais, periodiškai skelbti juos laikraščiuose (pvz., publikacijos 2001–2004 m. „Lietuvos ryte“), atkreipė dėmesį į jaunimo nusikalstamumą, automobilių vagysčių teritorinius ir laiko skirtumus ir t.t. Būtent J. Žekonytė apie 1997–1998 m. darė automobilių vagysčių paplitimo tyrimą Vilniaus mieste, įvertindama aplinkos sąlygas – metų, paros laiką, oro sąlygas ir kt. Parengtas mokslinis pranešimas perskaitytas studentų konferencijos metu.

2001 m. A. Tonkalytė magistro darbe toliau gilinasi į nusikalstamumo geografijos vingrybes. Toliau plėtojama nusikalstamumo difuzijos tema, kuri epizodiškai nagrinėta ankstesniame autorės bakalauro darbe. Darbe nagrinėtos ir vertintos galimos metodologinės priegijos tokio pobūdžio tyrimams, apibrėžtos fundamentalios sąvokos (nusikalstamumo difuzija ir nusikalstamumo difuzijos kryptis) (Tonkalytė, 2001). Svarbiausias rezultatas yra sudaryta diferencijuota nusikalstamumo difuzijos Lietuvoje kartoschema (2 pav.), kuri, taipogi, yra iki šiol vienintelė tokia. Šie du autorės (vadovas doc. dr. R. Baubinas), darbai yra reikšmingas, svarus indėlis, davęs pradžią nusikalstamumo geografijai Lietuvoje.

Vėliau sekusių (iki 2010 m.) baigiamųjų darbų autoriai nagrinėjo teritorinį nusikalstamumo pasiskirstymą Vilniuje (Černiauskas, 2006) bei Lietuvoje savivaldybių lygmeniu (Kiršytė, 2008).

Po devynerių metų, 2010 m. A. Eismontaitė parengė ir apgynė bakalauro darbą, tema „Nusikalstamumo analizė Lietuvoje erdvinės statistikos metodais (2008 m.)“. Jame nusikalstamumo

1 lentelė. Lietuvos universitetuose apginti nusikalstamumo geografijos baigiamieji darbai

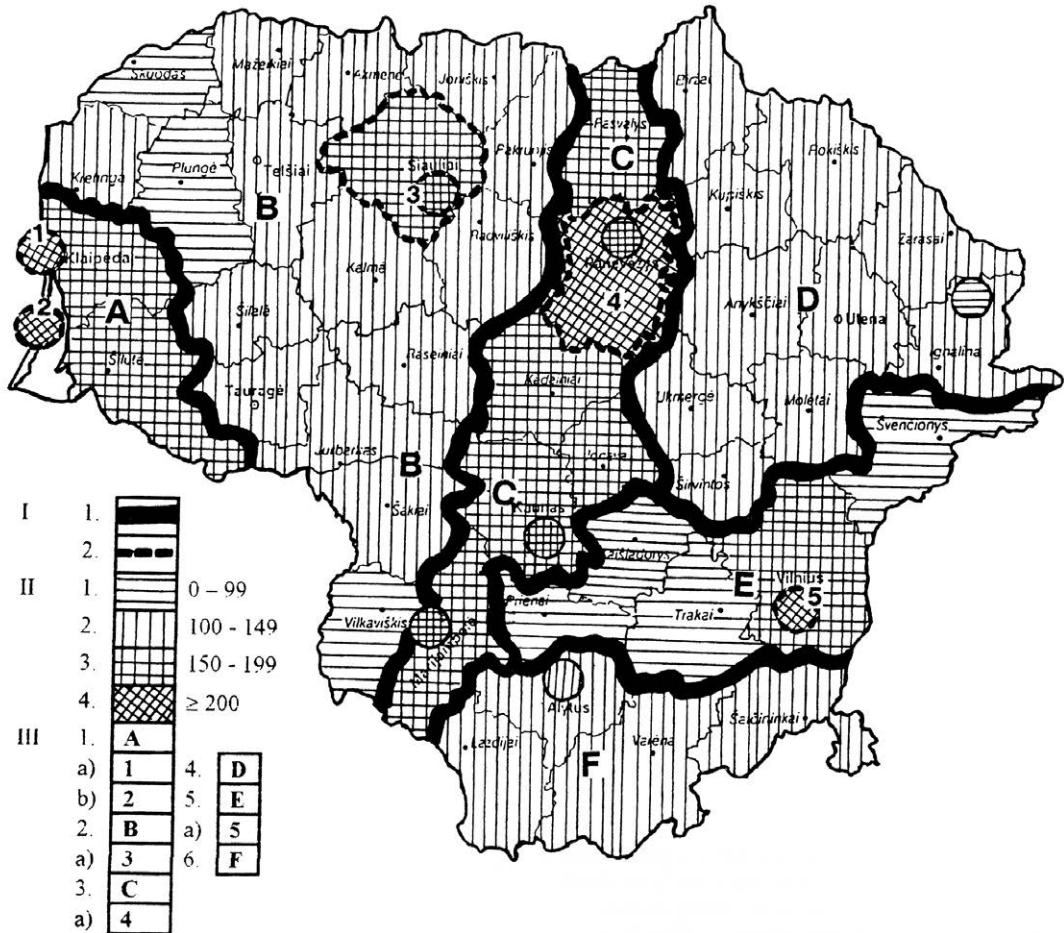
Table 1. *Theses in geography of crime defended in the universities of Lithuania*

Universitetas, padalinys / University, department	*	Autorius, metai / Author, year	Darbo pavadinimas / Thesis title	Darbo vadovas / Thesis supervisor
VU Geografijos ir kraštovaizdžio katedra (1992–2006 m. Bendrosios geografijos katedra)	B	A. Tonkalytė, 1999	Geografiniai nusikalstamumo Lietuvoje aspektai	dr. R. Baubinas
	B	J. Žekonytė, 2000	Nepilnamečių nusikalstamumas Vilniaus mieste	dr. V. Daugirdas
	M	A. Tonkalytė, 2001	Nusikalstamumo difuzijos Lietuvoje teritorinė analizė	dr. R. Baubinas V. Dvilaitis
	B	D. Černiauskas, 2006	Nusikalstamumo teritorinės sklaidos ypatumai Vilniaus mieste	dr. R. Baubinas
	B	E. Kiršytė, 2008	Nusikalstamumo teritorinė sklaida Lietuvoje	dr. M. Dumbliauskienė
	B	A. Eismontaitė, 2010	Nusikalstamumo analizė Lietuvoje erdvinės statistikos metodais (2008 m.)	dr. G. Beconytė
	B	Š. Andrijauskaitė, 2014	Nusikalstamumo lygio palyginamoji analizė Lietuvos didžiuosiuose miestuose 2000-2011 metais	dr. M. Dumbliauskienė
	B	A. Valukonytė, 2014	Vagysčių ir plėšimų koncentracijos židinių teritorinės sklaidos tyrimas Vilniaus mieste 2013 m. (prekybos centrų pavyzdžiu)	dr. G. Beconytė
VU Kartografijos centras	M	A. Eismontaitė, 2012	2010 ir 2011 m. policijos registruotų įvykių analizė Vilniaus mieste erdvinės statistikos metodais	dr. G. Beconytė
KU Socialinės geografijos katedra	B	K. Varnas, 2012	Nusikalstamumas ir jo geografija Lietuvoje	habil. dr. S. Vaitekūnas
	M	A. Bukauskaitė, 2012	Kriminalinė geografija: nusikalstamumas didžiuosiuose Lietuvos miestuose	
	B	S. Bendikas, 2013	Klaipėdos miesto nusikaltimų geografija 1990–2012 m.: sisteminimas ir kartografavimas	dr. E. Spiriajevas
	M	A. Špelverytė, 2014	Graffiti reiškiny Vilniaus ir Klaipėdos miestuose: teritorinio pasiskirstymo analizė	dr. D. Verkulevičiūtė– Kriukienė
VGTU Miestų statybos katedra	M	V. Bielinskas, 2014	Viešojo saugumo užtikrinimas miestų planavimo priemonėmis (Vilniaus miesto pavyzdžiu)	dr. E. Staniūnas
MRU Baudžiamosios teisės ir proceso institutas	M	L. Girgždas, 2013	Nusikalstamumo geografinis susiskirstymas Lietuvoje	dr. T. Rudzki

* studijų darbo tipas / *type of thesis*

B bakalauro baigiamasis darbas / *bachelor thesis*

M magistro baigiamasis darbas / *master thesis*

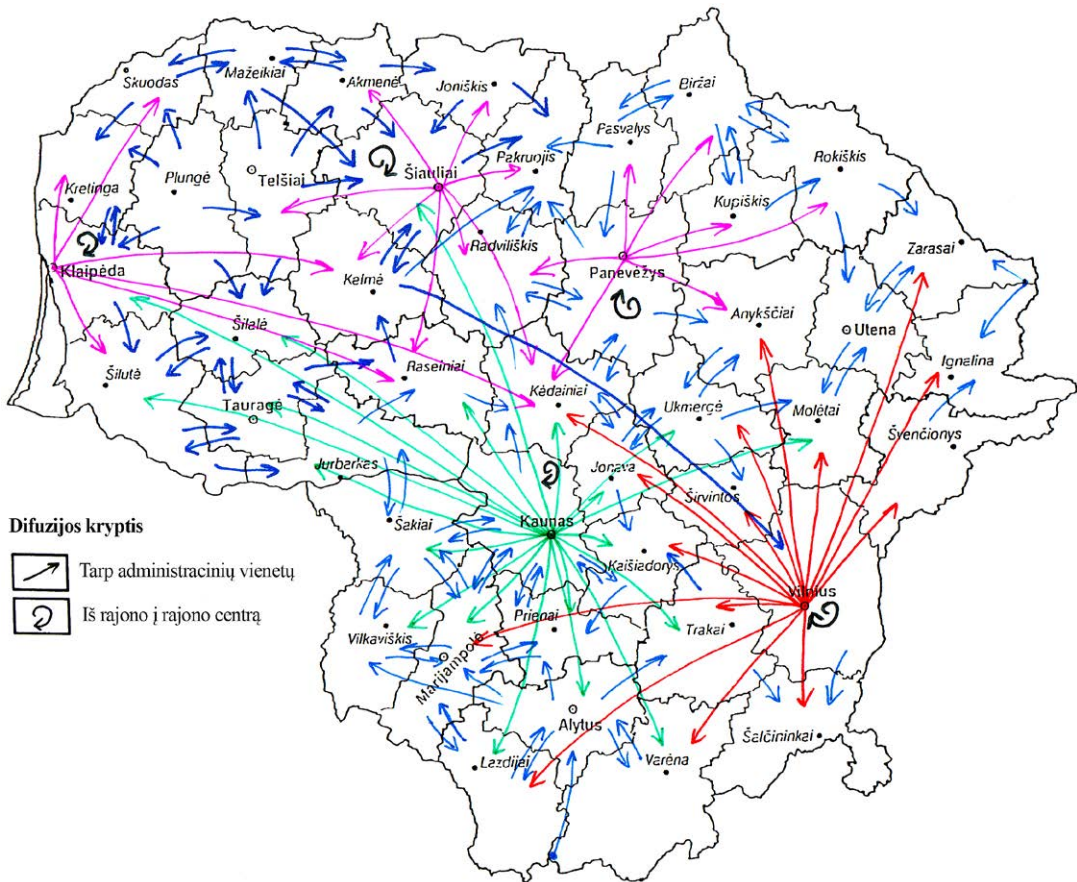
I. Ribos: 1 – rajono; 2 – židinio. II. Nusikalstamumo lygis: 1 – 0–99 nusik./10 000 gyv. – žemas nusikalstamumo lygis; 2 – 100–149 nusik./10 000 gyv. – vidutinis nusikalstamumo lygis; 3 – 150–199 nusik./10 000 gyv. – aukštas nusikalstamumo lygis; 4 – ≥ 200 nusik./10 000 gyv. – labai aukštas nusikalstamumo lygis. III. Rajonai, židiniai: 1 – Vakarų Lietuvos aukšto nusikalstamumo lygio rajonas ((a) labai aukšto nusikalstamumo lygio židinis – Klaipėdos miestas, (b) labai aukšto nusikalstamumo lygio židinis – Neringos miestas); 2 – Vakarų Lietuvos vidutinio nusikalstamumo lygio rajonas ((a) aukšto nusikalstamumo lygio židinis – Šiaulių miestas ir rajonas); 3 – Vidurio Lietuvos aukšto nusikalstamumo lygio rajonas ((a) labai aukšto nusikalstamumo lygio židinis – Panevėžio rajonas); 4 – Šiaurės rytų Lietuvos vidutinio nusikalstamumo lygio rajonas; 5 – Pietryčių Lietuvos žemo nusikalstamumo lygio rajonas ((a) labai aukšto nusikalstamumo lygio židinis – Vilniaus miestas); 6 – Pietų Lietuvos vidutinio nusikalstamumo lygio rajonas

1 pav. Lietuvos nusikalstamumo lygio rajonavimas (Tonkalytė ir kt., 1999)

Fig. 1. Regionalisation of crime level in Lithuania (Tonkalytė et al., 1999)

reiškinys nagrinėjamas pasitelkiant geografinėse informacinėse sistemose realizuotus erdvinės statistikos įrankius. Darbe Lietuvos savivaldybių lygmeniu analizuojamas bendrasis nusikalstamumo lygis bei sudėtinė jo dalis (vagystės); vertinama teritorinių vienetų tarpusavio erdvinė statistinė priklausomybė. Taip pat bandoma sieti nusikalstamumą su nedarbo lygiu, prognozuojamos galimos šio reiškinio augimo/mažėjimo tendencijos (Eismontaitė, 2010). Remiantis šiuo darbu, parengti ir publikuoti trys moksliniai straipsniai recenzuojamuose Lietuvos žurnaluose (Beconytė, Eismontaitė, 2010; Eismontaitė, 2010; Beconytė, Eismontaitė, 2011).

Analogiškai kaip A. Tonkalytė, autorė tęsė pradėtą darbą šioje tematikoje ir magistrantūroje. 2012 m. parengtas darbas „2010 ir 2011 m. policijos registruotų įvykių analizė Vilniaus mieste erdvinės statistikos metodais“, kurio tikslas buvo įvertinti geostatistinių ir kartografinių analizės

2 pav. Nusikalstamumo difuzijos kryptys Lietuvoje (Tonkalytė, 2001)

Fig. 2. Directions of crime diffusion in Lithuania (Tonkalytė, 2001)

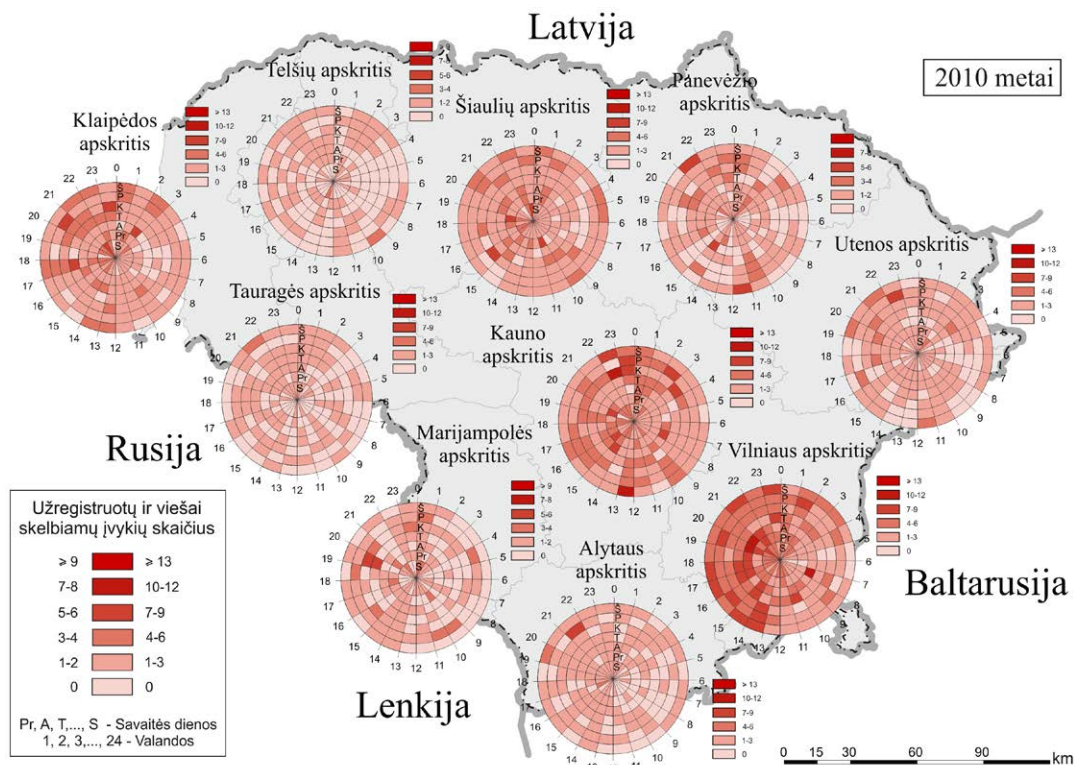
metodų tinkamumą tiksliai lokalizuojamų taškinių įvykių su laiko parametru sklaidos tyrimams (Vilniaus miesto policijos registruotų įvykių duomenų pavyzdžiu).

Darbe atlikta užregistruotų įvykių analizė laike (3 pav.), įvairių laiko intervalų atžvilgiu bei sklaidos analizė erdvėje. Taip pat nustatytos išskirtinės („karštosios“ ir „šaltosios“) miesto zonos (4 pav.). Vagystėms, plėšimams bei smurtiniams nusikaltimams apskaičiuotos vietos koeficiento reikšmės, rodančios šių tipų įvykių santykinį svorį savivaldybėse. Vilniaus miesto seniūnijose įvertinta registruotų įvykių autokoreliacija (Eismontaitė, 2012).

Rezultatai pateikti gausiomis aukštos kokybės kartografinėmis iliustracijomis. Taip pat publikotas (kartu su darbo vadove) mokslinis straipsnis (Beconytė ir kt., 2012).

Parengti baigiamieji darbai leido gana neblogai susipažinti su registruoto nusikalstamumo teritorine raiška. Dėl to pradėta nagrinėti atskirus nusikalstamumo elementus. Geriausias to pavyzdys, 2014 m. A. Valukonytės bakalauro darbas, tema „Vagysčių ir plėšimų koncentracijos židinių teritorinės sklaidos tyrimas Vilniaus mieste 2013 m. (prekybos centrų pavyzdžiu)“. Jame kartografuotos vagystės ir plėšimai Vilniaus mieste (5 pav.) bei erdvinės statistikos metodais ieškoma ryšio tarp šių kriminogeninių elementų ir prekybos centrų teritorinio išsidėstymo.

Atskiro paminėjimo vertas Š. Andrijauskaitės bakalauro darbas, kuriame atlikta palyginamoji nusikalstamumo lygio analizė didžiuosiuose Lietuvos miestuose 2000–2011 metais. Darbas įdomus tuo, jog jame panaudotas nestandartinis kartografinis sprendimas kartografuoti socialinį

3 pav. Policijos registruotų nusikalstamųjų veikų skaičiaus kaita laike Lietuvos apskrityse per 2010 m. (Eismontaitė, 2012)

Fig. 3. Dynamics of registered criminal acts by police in Lithuanian counties in 2010 (Eismontaitė, 2012)

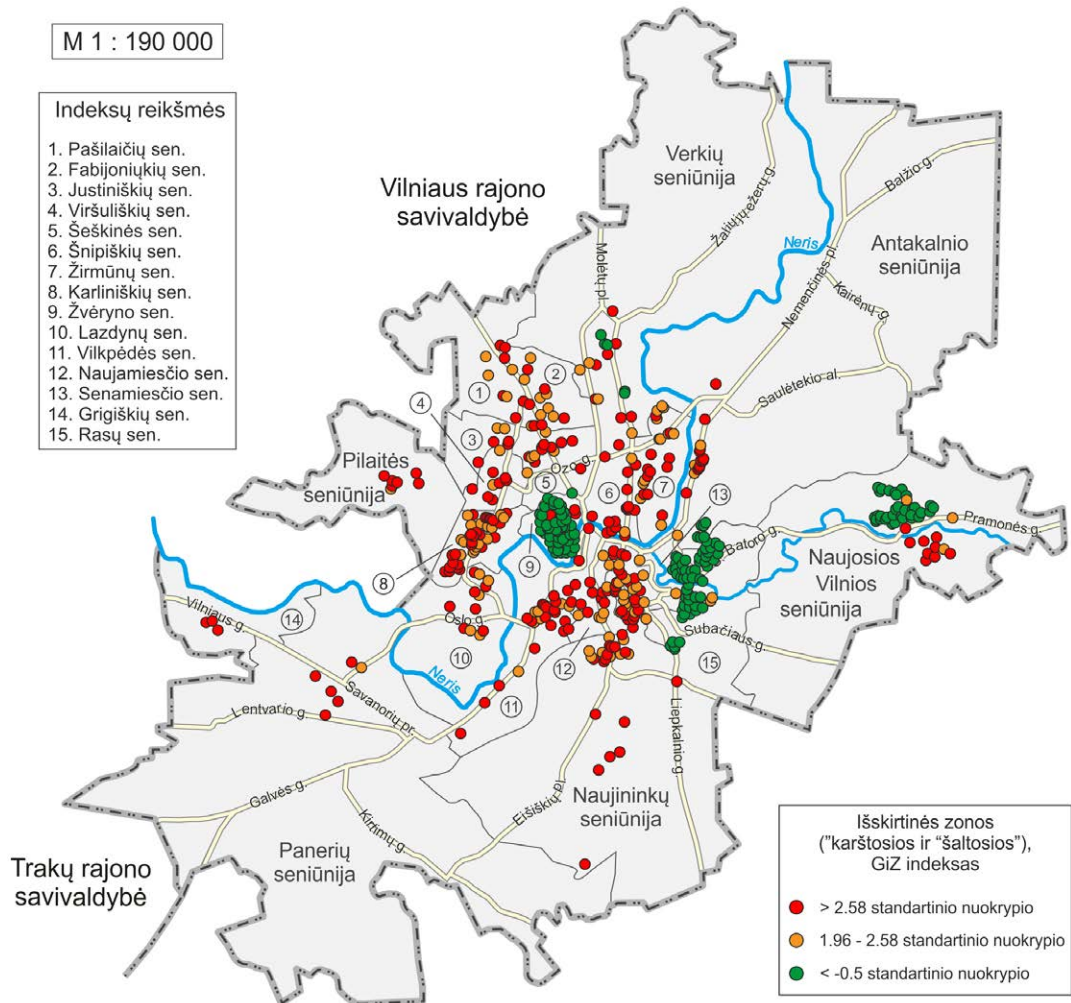
reiškinį – vėjų rožė (Andrijauskaitė, 2014). Šis sprendimas yra sveikintinas, skatinantis ir kitus tyrėjus pažvelgti į tiriamą reiškinį ar procesą kiek kitu kampu.

Aukščiau apžvelgti darbai parengti Vilniaus universitete (VU). Tačiau esti ir kitų aukštųjų mokyklų, kuriose būta darbų šia tema.

Štai Klaipėdos universiteto (KU) Socialinės geografijos katedroje parengti keturi tokie darbai, iš kurių trys analizuoja nusikalstamumo teritorinius skirtumus Lietuvoje (Varnas, 2012), didžiuosiuose Lietuvos miestuose (Bukauskaitė, 2012) ir Klaipėdoje (Bendikas, 2013). Išskirtiniu galima laikyti darbą, kuris bando pažvelgti į vienos iš deviacijos formų, graffiti reiškinio, teritorinę sklaidą (Špelverytė, 2014). Tai vienintelis tokio pobūdžio darbas Lietuvoje.

Kita potėmė nusikalstamumo geografijoje, kuri užsienio literatūroje plačiai nagrinėjama – nepilnamečių nusikalstamumas – Lietuvoje menkai tyrinėta. Parengtas vienas bakalauro darbas (Žekonytė, 2000), taip pat trumpai aptarta faktinė situacija atskiruose kai kurių darbų skyriuose (Varnas, 2012; Girgždas, 2013) ir publikuotas straipsnis šia tema (Vaitekūnas, Bukauskaitė, 2008). Tad, kol kas, tai lieka ateities tyrimų objektu.

Pasaulliniame kontekste jau kuris laikas vystoma viešojo saugumo užtikrinimo miestų planavimo priemonėmis tema. Anot urbanisto J. Vanago: „Svarbiausia – nustatyti kaip žmonių socialinių elgesį sąlygoja konkreti miesto erdvinė organizacija, koks miesto aplinkos poveikis socialiniams, urbanistiniams-ekologiniams, istoriniams procesams (Vanagas, 1992, 34 psl.). <...> valdant erdvės, laiko, technikos ir visuomenės organizacijos veiksmus, galima veikti žmonių elgesį, keisti jų gyvenimą, interesus, reguliuoti demografinę sudėtį.“ (Vanagas, 1992, 38–39 psl.). Autorius atliko tyrimus Vilniuje ir Kaune, kurių metų dėmesys koncentruotas į socialiai negatyvių reiškinų (visuomeninių patologijų) pasiskirstymą miesto erdvėje (Vanagas, 1989, 1992). Pateikiamos

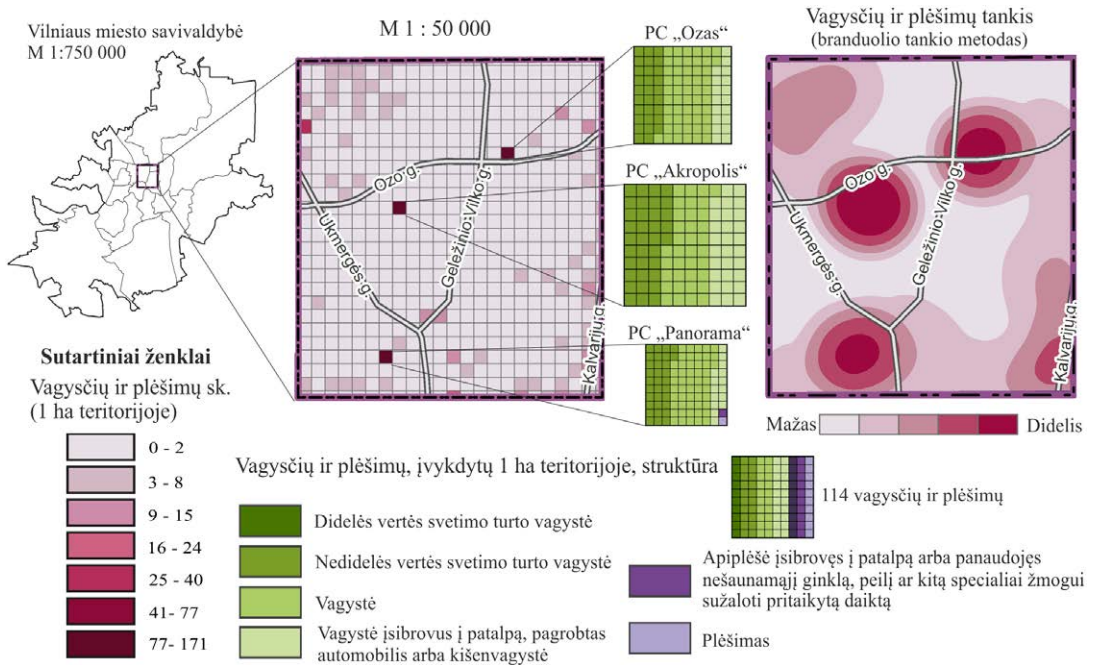

4 pav. Policijos registruotų incidentų statistiškai reikšmingų taškų pasiskirstymas Vilniuje 2011 m. (Eismontaitė, 2012)
Fig. 4. Distribution of statistically significant spots of registered events by police in Vilnius city in 2011 (Eismontaitė, 2012)

praktinės rekomendacijos kaip taikyti sociologinius aplinkos formavimo metodus projektuojant gyvenamuosius namus (Vanagas, 1992), aptariama miesto sociologijos reikšmė ir nauda miestų planuotojų bei architektų kūrybai (Vanagas, 1996).

Šia kiek primiršta tema 2014 m. Vilniaus Gedimino technikos universitete (VG TU) parengtas magistro darbas, kuriame analizuoti urbanistinių struktūrų, kaip veiksnio, darančio įtaką kriminogeninei aplinkai, sąsajas ir pasiūlyti miestų struktūrų formavimo būdai, leidžiantys mažinti neigiamą riziką miesto aplinkoje. Taip pat aptarti pagrindiniai kriminogeninės aplinkos teoriniai modeliai ir užsienio šalių patirtis saugios miesto aplinkos formavimo srityje. Pateikta užsienio šalių patirtis formuojant skirtingas miestų teritorijas. Skirtinguose teritorinio detalumo lygmenyse, naudojant erdvinės analizės metodus atlikti penki tyrimai. Gautų rezultatų pagrindu apibrėžtos prevencinės miestų ir teritorijų planavimo priemonės bei jų taikymo galimybės (6 pav.) (Bielinskas, 2014). Autorius kartu su bendraautoriais šia tema taip pat yra pristatęs pranešimus mokslinėse konferencijose (Bielinskas ir kt., 2013; Jakaitis, Bielinskas, 2013).

Apibendrinant išsakyta mintis, šiame pirmajame nusikalstamumo geografijos vystymosi Lietuvoje etape, galima išskirti tris fazes:

5 pav. Vagysčių ir plėšimų židiniai didžiųjų prekybos centrų zonoje (Valukonytė, 2014)

Fig. 5. Hotspots of theft and robbery in the zone of biggest supermarkets in Vilnius (Valukonytė, 2014)

- **I fazė (1997–2001 m.)** – rengiami pirmieji darbai, akcentuojamas metodologinio pagrindo gilesniems geografiniams nusikalstamumo tyrimams trūkumas;
- **II fazė (2002–2009 m.)** – santykinio sąstingio fazė (parengti tik du darbai);
- **III fazė (2010 m. – dabar)** – grįžęs susidomėjimas; tyrimo objektas ne tik nusikalstamumas, bet ir atskiri jo struktūriniai elementai (pavyzdžiui, plėšimai, vagystės); bandoma tirti kitas deviacinio elgesio formas ir jų išraiškas (pavyzdžiui, graffiti reiškinys).

Mokslinės publikacijos

Šią temą nagrinėjančių mokslinių darbų Lietuvoje – dvidešimt du, o geografulių darbų – devyni, iš kurių šeši publikuoti remiantis studentų baigiamaisiais darbais. Nors geografulių indėlis, žinant mokslininkų skaičių ir pajėgumus, gana svarus (trečdalis visų darbų), tačiau apie lyderių pozicijas kalbėti būtų keblu.

Be geografulių, šia tema Lietuvoje taip pat domisi urbanistai-planuotojai, kriminologai ir sociologai. Nors jų indėlis nevienodas (7 pav.), svarbu pabrėžti, jog kompleksiniam teritoriniam nusikalstamumo kaip reiškinio pažinimui itin svarbūs ir gretimų mokslų darbai.

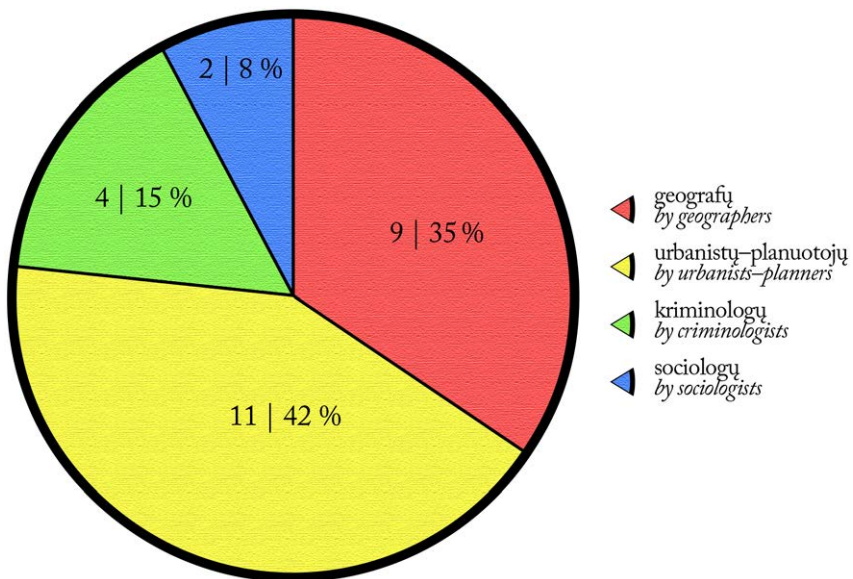
Išskirtinis šiuo atveju yra KTU mokslininkų (K. Zaleckio, I. Matijošaitienės ir kt.) 2012–2013 m. vykdytas mokslinis projektas „Erdvinė miesto struktūra ir gyventojų saugumas“ pagal nacionalinę mokslo programą „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“ (Lietuvos mokslo taryba, 2013). Tai pirmasis po Nepriklausomybės atkūrimo tokio pobūdžio tyrimas Lietuvoje, kurio tikslas buvo identifikuoti ryšį tarp erdvinės urbanistinių struktūrų ir nusikalstamumo didžiuosiuose Lietuvos miestuose bei išaiškinti nustatyto ryšio priežastis ir dėsningumus.

Projekte buvo atlikti Kauno, Vilniaus ir Klaipėdos (8 pav.) miestų nusikalstamumo ir socialinės erdvinės struktūros tyrimai: įvertinta kriminogeninė situacija tiriamose urbanizuotose teri-

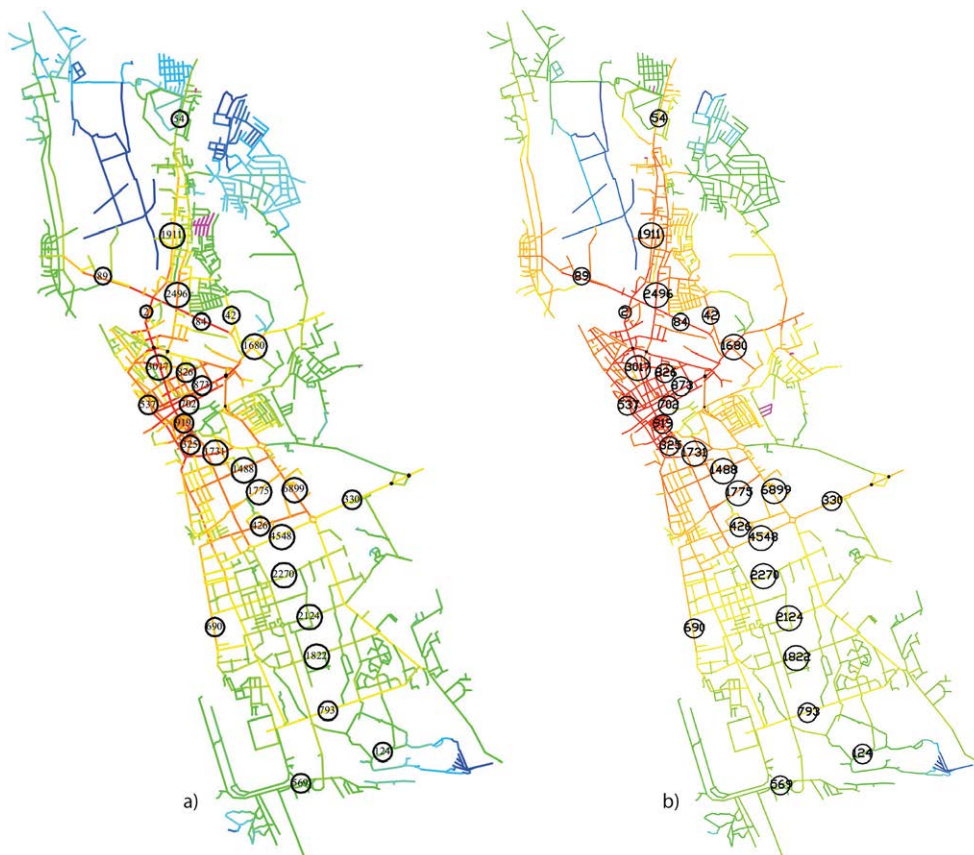
6 pav. Stebėjimo kamerų taikymo schema Reformatų skvere (Bielinskas, 2014)

Fig. 6. The application of surveillance cameras in Reformatai square (Bielinskas, 2014)

7 pav. Nusikalstamumo geografijos mokslinių straipsnių dalis pagal tyrimų sritis

Fig. 7. Ratio of scientific papers in geography of crime according to research field

8 pav. Nusikalstamumo skaičius, gatvių integracija (a) ir gylis (b) (erdvės sintaksės metodas) Klaipėdoje (Matijošaitienė ir kt., 2013)

Fig. 8. Crimes, global integration (a) and global depth of streets (b) (spatial syntax method) in Klaipėda (Matijošaitienė et al., 2013)

torijose, identifikuoti erdvinių savybių ir kriminogeninės situacijos sąryšiai, įvardyti negatyvios ir pozityvios kriminogenines situacijas katalizuojančias erdvines urbanizuotų teritorijų savybės, atrinktos erdvės sintaksės savybės sugretintos su architektūriniame projektavime naudojamais miestovaizdžio modeliais ir pateiktos preliminaros rekomendacijos architektūriniam-urbanistiniam projektavimui (Matijošaitienė ir kt., 2012; Sinkienė ir kt., 2012; Zaleckis ir kt., 2012; Zaleckis, Matijošaitienė, 2012; Matijošaitienė ir kt., 2013a, 2013b; Stankevičė ir kt., 2013a, 2013b; Zaleckis ir kt., 2013; Matijošaitienė, Zaleckis, 2014).

Tyrimų, kaip miesto aplinka veikia ir yra susijusi su nusikalstamumu, vykdyta ir Vilniaus universitete bendradarbiaujant su Vilniaus Gedimino technikos universiteto urbanistais. Iki šiolei buvo atlikti du tokie tyrimai, t. y. toliau tęsimi J. Vanago pradėti tyrimai.

Pirmasis tyrimas, nagrinėjo viešojo saugumo ir monofunkcinių (gyvenamųjų, komercinių ar industrinių) zonų priklausomybę dvylikoje intensyviai užstatytų, panašių kiekybinių ir kokybinių parametrų (gyventojų tankumas, pastatų aukštingumas ir fragmentacija) Vilniaus miesto seniūnijų (9 pav.), iškeliant hipotezę, kad šiose zonose nusikalstamumo lygis yra gerokai didesnis lyginant su polifunkcinėmis (Bielinskas ir kt., 2014).

Antrajame tyrime autoriai aptarė geografinės sklaidos sąsaja su miesto gyventojų tankiu bei teritorijų urbanizacijos lygiu ir užstatymo specifika (10 pav.).

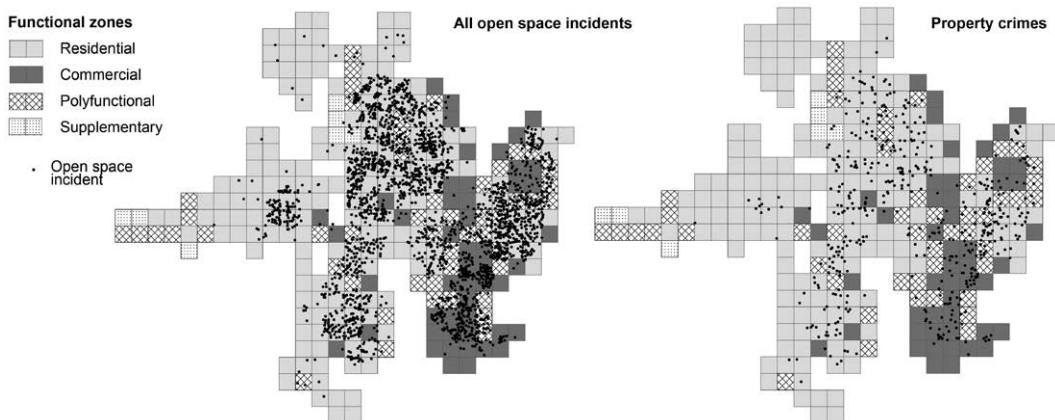
Buvo sudaryta aplinkos įtakos nusikalstamumui teorinė schema ir tirta, kaip skirtingų tipų nusikalstamų veikų teritorinė sklaida ir santykinai didelis jų skaičius, tenkantis fiksuotam gyvenotojų skaičiui, galėtų būti susiję su užstatytos miesto teritorijos ypatumais. Kartografiniais metodais pateikti geografinės analizės rezultatai atskleidė tokios sąsajos erdvinę struktūrą ir sudarė pagrindą toliau analizuoti jos priežastis, dinamiką ir genezę (Beconytė ir kt., 2014).

Nusikalstamumo teritorinė raiška, kaip viena iš svarbių dedamųjų, nagrinėta P. Kavaliausko ir M. Dumbliauskienės darbe „Teisinio socialinio lauko įtampos teritorinė raiška Lietuvoje“. Sudarytos ir aptartos nusikaltimų ištirtumo, bendrojo ir santykinio nepilnamečių nusikalstamumo kartoschemos. Apibendrinus minėtų bei kitų rodiklių teritorinę raišką, teisinio socialinio lauko įtampa įvertinta kompleksiskai. Konstatuota, kad: „Teisinis laukas yra viena svarbiausių, tačiau bene mažiausiai ištirtų socialinio balansinio lauko formų. Jo vienokia ar kitokia raida stipriai veikia bendrąjį tautos būvio vektorių bei gyvenimo kokybę.“ (Kavaliauskas, Dumbliauskienė, 2009).

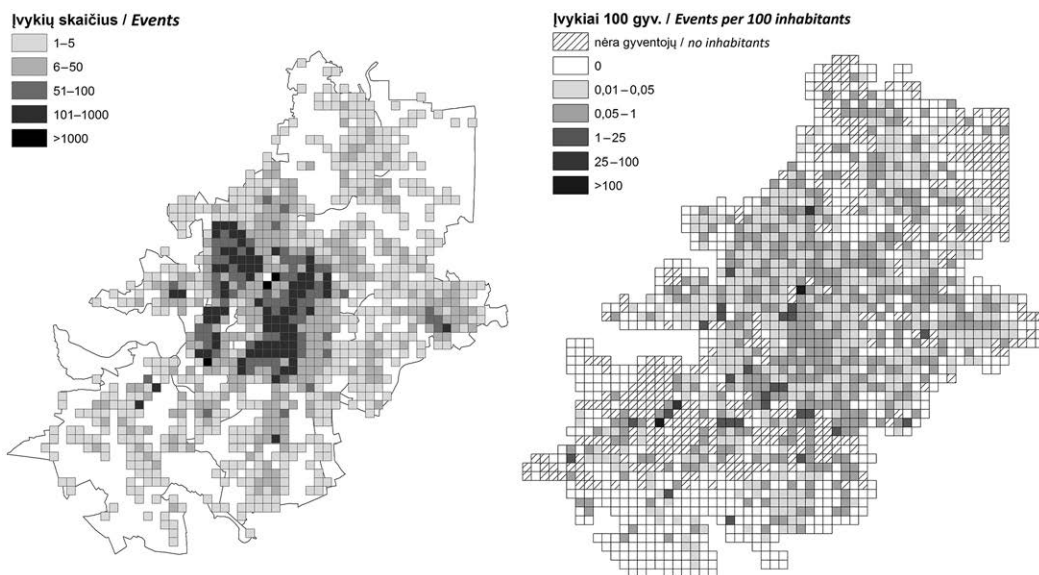
Keliuose Teisės instituto mokslininkų darbuose nusikalstamumas nagrinėtas ir teritoriniu aspektu (Ragauskas, 2000; Mališauskaitė-Simanaitienė, 2008). Aptarta saugumo užtikrinimo miestuose problematika (Pocienė ir kt., 2010) bei aplinkos kriminologijos teorijų taikymo perspektyvos Lietuvoje (Pocienė, 2009).

Sociologai taip pat yra prisidėję prie šios tyrimų srities. Tirta kriminalinė viktimizacija ir rizikos kaimynystė Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje (Tamutienė, 2012), kai kurių deviacijos formų (prostitucijos vietos, naminės degtinės ir narkotikų platinimo taškai) ir nusikaltimų teritorinė raiška Klaipėdoje vertinta per vartotojiškumo prizmę (Kraniauskas ir kt., 2012).

Reiktų paminėti ir šiuo metu bendrą KU sociologų ir geografsų 2014–2016 m. vykdomą mokslinį projektą „Erdvinė nusikalstamumo dinamikos analizė Klaipėdos mieste (1990–2010)“, kurio tikslas – taikant erdvinės analizės metodus, ištirti nusikalstamumo geografijos dinamiką Klaipėdoje 1990–2010 m., identifikuoti nusikalstamumo struktūros kaitą atskiruose geografiniuose arealuose (gyvenamuosiuose rajonuose bei seniūnijose) ir statistinių metodų dėka įvertinti, kokie socialiniai veiksniai ir objektai veikė kaip nusikalsti skatinantys/slopinantys veiksniai. Tyrimo siekiama įvertinti nusikaltimų kaitą ilgalaikėje perspektyvoje posovietinėje urbanistinėje aplinkoje, derinant sociologinę ir geografinę prieigą. Pirmieji rezultatai skelbti kriminologų konferencijoje (Acus, Kraniauskas, 2014), III-jame Lietuvos geografų kongrese (Spirajevus, 2014) ir Lietuvos sociologų konferencijoje (Acus, 2014; Kraniauskas, 2014).

9 pav. Viešose vietose policijos registruoti incidentai ir funkcinės zonos Vilniaus mieste (Bielinskas ir kt., 2014)
Fig. 9. Open space incidents registered by police and functional zones in the Vilnius city (Bielinskas et al., 2014)

10 pav. Registruotų nusikalstamų veikų pasiskirstymas Vilniuje 2012 m. (Beconytė ir kt., 2014)

Fig. 10. Distribution of registered criminal activities in Vilnius in 2012 (Beconytė et al., 2014)

Ateities perspektyvos

Kaip jau minėta, nusikalstamumo geografija yra jauna geografijos šaka pasaulyje, o, kaip matyti iš apžvelgtų darbų ir jų kiekio, Lietuvoje žengianti pirmuosius žingsnius. Tačiau džiugina tai, kad po pirmųjų bandymų 1999–2001 metais tuometinėje VU Bendrosios geografijos katedroje, pastaraisiais metais ji sulaukia vis daugiau tiek studentų, tiek mokslininkų susidomėjimo; bendrų, tarpuniversitetinių tyrimų (11 pav.).

Siekiant nubrėžti gaires ateičiai ir išgryninti tyrimų kryptis, siūloma tokia bendra struktūrinė nusikalstamumo geografijos schema (12 pav.). Joje išskiriama:

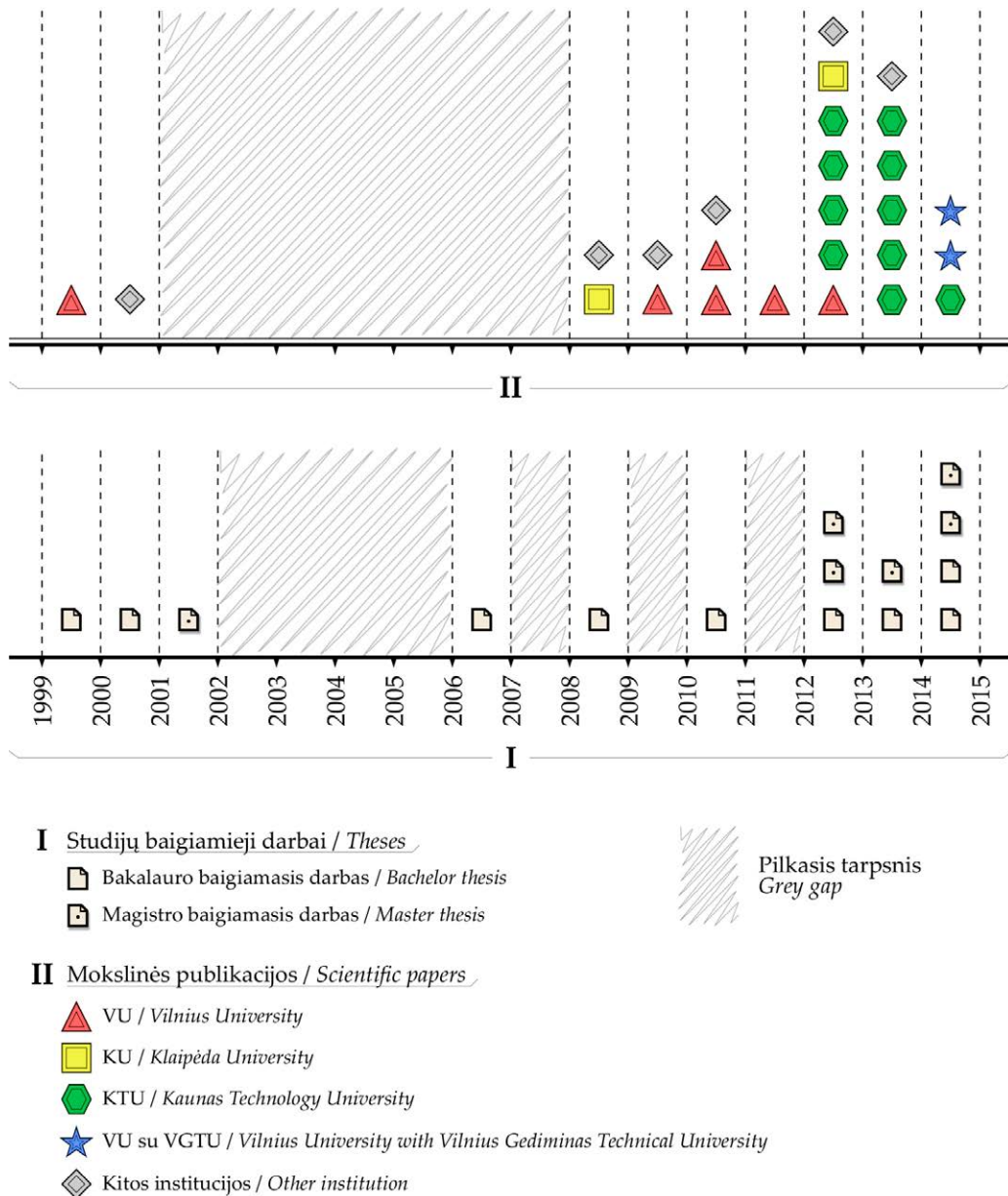
- Integracinė teorinė-metodologinė šerdis;
- Sektoriai:
 - o Teritorinės diferenciacijos ir dinamikos;
 - o Sąsajų su aplinka;
 - o Saugumo jausmo – nusikaltimų baimės.

Teritorinės diferenciacijos ir dinamikos sektorius, kurį galima vadinti grynąją geografine dedamąją, domisi nusikalstamumo erdvine sklaida, formuojamomis teritorinėmis struktūromis, jų diferenciacija, morfologija ir dinamika. Šio sektoriaus ribose galbūt net galima būtų kalbėti apie kriminalinio kraštovaizdžio kaip kultūrinio kraštovaizdžio sudedamosios dalies išskyrimą, apibrėžimą ir tyrimus.

Sąsajų su aplinka sektorius arba geosocioekologinė dedamoji, domisi nusikalstamumo ir aplinkos (fizinės, ekonominės, socialinės, kultūrinės, psichologinės ir t.t.) tarpusavio ryšiais, tų ryšių sąveikomis, geneze ir dinamika.

Saugumo jausmo – nusikaltimų baimės sektorius domisi visuomenės narių suvokiamu saugumo jausmu realioje fizinėje erdvėje, tų erdvių nustatymu ir kartografavimu, jų geneze, dinamika ir lyginimu su faktine situacija.

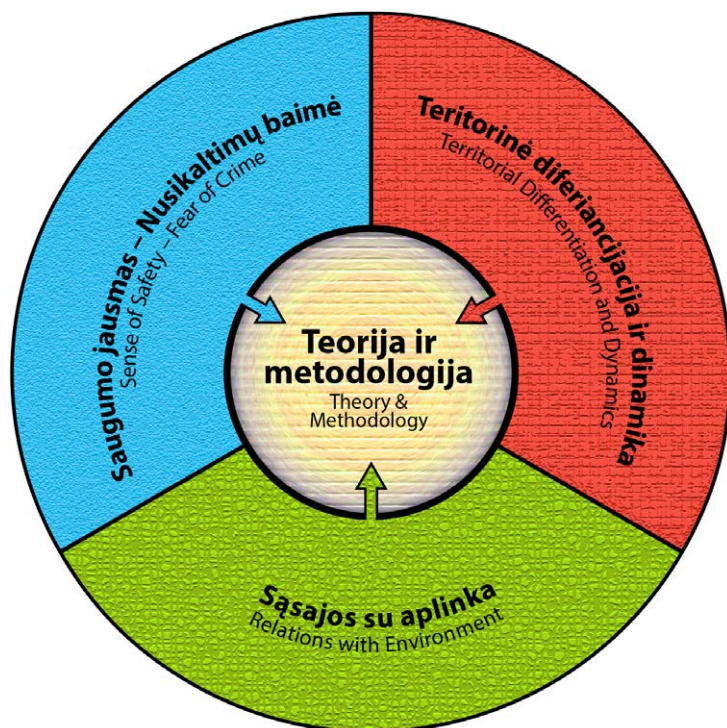
Moksliniai tyrimai pagal išskirtą struktūrą galimi trimis pjūviais: įvykių (nusikaltimų), pažeidimų ir aukų. Praktikoje dažniausiai sutinkama teritorinė fiksuotų nusikaltimų vietų padarymo

11 pav. Nusikalstamumo geografijos akademinų darbų chronologinė schema
Fig. 11. Chronological scheme of academic works in the field of geography of crime

analizė, kiek rečiau pažeidėjų gyvenamųjų vietų ir atstumo iki pažeidimo padarymo vietos analizė bei rečiausiai analizuojami visuomenės narių susikurti teritoriniai vaizdiniai apie tam tikrų vietų saugumą ar nesaugumą. Todėl šioje stadijoje dar sunku būtų kalbėti apie geografinį kompleksinį nusikalstamumo vertinimą, integruojant visus tris pjuvius.

Nusikalstamumo geografija yra kelių mokslų konglomeratas, savyje galintis integruoti tų mokslų metodologiją. Iki šių dienų daugiausia dėmesio kreipta į empirinius tyrimus šiame tyrimų lauke, nuošalyje paliekant šerdį – teorinį-metodologinį pagrindą. Kaip ir bet kuris mokslas, taip ir nusikalstamumo geografija negali egzistuoti be šio metodologinio pamato. Todėl galima išskirti svarbiausius uždavinius ateičiai, kurie yra:

12 pav. Tyrimų kryptys pagal nusikalstamumo geografijos bendrąsias dalis
Fig. 12. Research directions according to general parts of geography of crime

- *Patikslinti „Nusikalstamumo geografijos“ apibrėžimą.*
 Straipsnio pradžioje pateiktas vienas iš galimų apibrėžimų, kuris neapima visos nusikalstamumo geografijos pagal struktūrines dalis. Esti ir kitų apibrėžimų, tačiau jie stokoja sistemishku arba geografiškumo.
- *Įtvirtinti terminą „Nusikalstamumo geografija“ kaip pagrindinį, atmetant semantiškai klaidingus ir nevertotinus.*
 Kai kuriuose darbuose nusikalstamumo geografija įvardijama kaip „Kriminalinė geografija“ – tai nevertotinas vertinys iš vokiečių kalbos (*Kriminalgeographie*). Taip pat dažnai vartojamas klaidingas terminas „Nusikaltimų geografija“, suponuojantis atskirų, pavienių, nesusijusių įvykių (nusikalstamų) mozaikos tyrimą.
- *Apibrėžti vietą mokslų sistemoje, ryšius su kitais mokslais ir tyrimo objektą.*
 Nėra iki galo aišku kokia vietą šis mokslas užima kitų mokslų grandinėje. Iš geografinio taško, nusikalstamumo geografiją galima būtų priskirti prie socialinės geografijos, nes pats reiškiny yra socialinio pobūdžio ir reiškiasi visuomenėje, tačiau iš nusikalstamo elgesio pusės, jį galima būtų priskirti elgesio geografijai. Tad šis klausimas nėra trivialus.
- *Kurti integruotą metodologiją.*
 Vienas svarbiausių uždavinių yra integruoti, suderinti geografijos, kriminologijos ir sociologijos metodus, taip sukuriant kokybiškai naują nusikalstamumo geografijos metodologiją.
- *Geografizuoti nusikalstamumo tyrimus.*
 Pasaulinėje praktikoje kriminologai teritorinius nusikalstamumo tyrimus laiko kriminologijos mokslo dalimi (kriminologinis determinizmas). Lietuvoje situacija yra palanki geografams reikštis ir užimti pozicijas šiame tyrimų lauke.

Apibendrinimas

Nusikalstamumo geografija yra santykinai jauna, tebesiformuojanti mokslo šaka, kuriai dar nėra nė dvejų šimtų metų. Perėjusi keletą vystymosi etapų (nuo XIX a. Kartografinės mokyklos iki Čikagos mokyklos bei aplinkos kriminologijos idėjų), paskutinio XX a. dešimtmečio pabaigoje pasiekė ir Lietuvą. Tuometinėje VU Bendrosios geografijos katedroje parengti ir pristatyti pirmieji bakalauro bei magistro darbai.

Šis pirmasis formavimosi ir vystymosi etapas Lietuvoje nėra vienalytis – pastebimos tam tikros pakilimo ir nuosmukio fazės. Tai natūralus procesas, susijęs su besikeičiančiais dėsdomais dalykais ir jų turiniu, dėstytojų sugebėjimu sudominti dalyku ir paskatinti nagrinėti šią temą bei pačių mokslininkų noru ir galimybėmis įsitraukti į nusikalstamumo geografinius tyrimus.

Džiugina ir tai, jog nagrinėjami ne tik bendrieji nusikalstamumo geografiniai bruožai, bet bandoma pažvelgti giliau, atskleisti sudėtingesnius šio reiškinių aspektus, kaip nusikalstamumo difuziją, nepilnamečių nusikalstamumo ypatybes, ryšius su socialinės ir fizinės aplinkos elementais, atskirų struktūrinių nusikalstamumo elementų teritorinę organizaciją bei iš geografinės perspektyvos nagrinėti ir kitas deviacinio elgesio formas bei jų išraišką. Tačiau išvis netyrinėtos tokios temos kaip: įsivaizduojamos saugios ir nesaugios miesto erdvės gyventojų mentaliniuose žemėlapiuose, nusikaltėlių trajektorijos ir jų mobilumas, nusikaltimų relokacija, aukų erdvinis pasiskirstymas ir kt.

Pasiūlyta elementari nusikalstamumo geografijos struktūrinė schema nors ir nepretenduoja būti pačia detalčiausia ir pilnai atskleidžiančia ryšius tarp struktūrinių dalių, bet gana aiškiai nustato tris pagrindines tyrimų kryptis nusikalstamumo geografijoje. Taip pat suformuluoti svarbiausi ateities uždaviniai, kurių įvykdymas tiesiogiai siejamas su sėkmingu nusikalstamumo geografijos kaip pilnavertės geografijos mokslo šakos suformavimu.

Norėtųsi tikėti, kad Lietuvos geografiškai aktyviai įsitrauks ir „prisijaukins“ net tik nusikalstamumo geografiją, bet ir kitas, mūsų šalyje dar mažai populiarias (pvz. medicinos geografiją ir kt.) geografijos šakas, nes tam susiklosčiusios palankios sąlygos.

Literatūra

Acus, A., 2014. Erdvinės nusikalstamumo ir skurdo sąsajos Klaipėdoje: ar greta esantis socialinis būstas ir nakvynės namai reiškia didesnę pavojų aplinkiniams? *Šeštosios nacionalinės Lietuvos sociologų konferencijos „Sociologinės erdvės ir laiko formos“ pranešimas*. Vilnius.

Acus, A., Kraniauskas, L., 2014. Methodological Difficulties to Explain the Observable: Mapping Criminal Areas, Booze and Prostitution in Klaipėda (1990–2010). *27th Baltic Criminological Conference „Criminology as Vocation and Profession“ report*. Vilnius.

Andresen, M.A., 2009. Crime in Lithuania: The Impact of Accession to The European Union. *European Journal of Criminology*, 6(4), p. 337–360.

Andresen, M.A., 2011. The impact of accession to the European Union on violent crime in Lithuania. *European Sociological Review*, 27(6), p. 759–771.

Andresen, M.A., 2012. Homicide in Lithuania. In M.C.A. Liem & W.A. Pridemore (eds.), *Handbook of European Homicide Research: Patterns, Explanations, and Country Studies*, p. 437–449. New York, NY: Springer.

Andrijauskaitė, Š., 2014. *Nusikalstamumo lygio palyginamoji analizė Lietuvos didžiuosiuose miestuose 2000–2011 metais*. Bakalauro darbas. Vilnius: VU Geografijos ir kraštotvarkos katedra.

Balbi, A., Guerry, A.-M., 1829. *Statistique comparée de l'état de l'instruction et du nombre des crimes dans les divers arrondissements des Académies et des Cours Royales de France*. Paris: Jules Renouard.

Beconytė, G., Eismontaitė, A., 2010. Nusikalstamumo augimo Lietuvoje prognozė įvertinant jo erdvinę sklaidą ir sąsają su registruotu nedarbu. *Filosofija. Sociologija*, 22(2), p. 236–245.

- Beconytė, G., Eismontaitė, A., 2011. 2010 m. šalies įvykiai ir nusikalstamumas – viešosios informacijos pateikimas žemėlapiuose. *Filosofija. Sociologija*, 22(4), p. 405–413.
- Beconytė, G., Eismontaitė, A., Romanovas, D., 2012. Analytical Mapping of Registered Criminal Activities in Vilnius City. *Geodesy and Cartography*, 38(4), p. 134–140.
- Beconytė, G., Balčiūnas, A., Bielinškas, V., Jukna, L., 2014. Nusikalstamumo tendencijos Vilniaus miesto urbanistinėse erdvėse 2012 m. *Geografija*, 50(1), p. 32–42.
- Bendikas, S., 2013. *Klaipėdos miesto nusikaltimų geografija 1990–2012 m.: sisteminimas ir kartografavimas*. Bakalauro darbas. Klaipėda: KU Socialinės geografijos katedra.
- Bielinskas V., 2014. *Viešojo saugumo užtikrinimas miestų planavimo priemonėmis (Vilniaus miesto pavyzdžiu)*. Magistro darbas. Vilnius: VGTU Miestų statybos katedra.
- Bielinskas, V., Staniūnas, E., Jakaitis, J., 2013. Viešojo saugumo, įvertinant Vilniaus miesto urbanistinę struktūrą, tyrimas. *1-osios konferencijos „GIS švietimui 2013“ pranešimas*. Vilnius.
- Bielinskas, V., Staniūnas, E., Beconytė, G., Balčiūnas, A., Vasiliauskas, D., 2014. Public Safety in Monofunctional Zones of Vilnius City. *9th International Conference „Environmental Engineering“ report*. Vilnius.
- Bukauskaitė, A., 2012. *Kriminalinė geografija: nusikalstamumas didžiuosiuose Lietuvos miestuose*. Bakalauro darbas. Klaipėda: KU Socialinės geografijos katedra.
- Ceccato, V., 2007. Crime Dynamics at Lithuanian Borders. *European Journal of Criminology*, 4(2), p. 131–160.
- Ceccato, V., 2008. Expressive Crimes in Post-Socialist States of Estonia, Latvia and Lithuania. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 9(1), p. 2–30.
- Ceccato, V., Haining, R., 2008. Short and Medium Term Dynamics and Their Influence on Acquisitive Crime Rates in the Transition States of Estonia, Latvia and Lithuania. *Applied Spatial Analysis and Policy*, 1(3), p. 215–244.
- Ceccato, V., Lukyte, N., 2011. Safety and Sustainability in a City in Transition: The Case of Vilnius, Lithuania. *Cities*, 28(1), p. 83–94.
- Černiauskas D., 2006. *Nusikalstamumo teritorinės sklaidos ypatumai Vilniaus mieste*. Bakalauro darbas. Vilnius: VU Geografijos ir kraštotvarkos katedra.
- Eismontaitė, A., 2010. Nusikalstamumo 2008 m. Lietuvoje analizė erdvinės statistikos metodais. *Geodesy and Cartography*, 36(4), p. 156–159.
- Eismontaitė A., 2012. *2010 m. ir 2011 m. policijos registruotų įvykių analizė Vilniaus mieste erdvinės statistikos metodais*. Magistro darbas. Vilnius: VU Kartografijos centras.
- Eismontaitė, A., 2010. *Nusikalstamumo analizė Lietuvoje erdvinės statistikos metodais (2008 m.)*. Bakalauro darbas. Vilnius: VU Geografijos ir kraštotvarkos katedra.
- Guerry, A.-M., 1833. *Essai sur la statistique morale de la France*. Paris: Crochard.
- Harries, K.D., 1971. The Geography of American Crime, 1968. *The Journal of Geography*, 70(4), 204–213.
- Harries, K.D., 1974. *The Geography of Crime and Justice*. New York: McGraw-Hill.
- Jakaitis, J., Bielinškas, V., 2013. Saugumas viešosiose erdvėse kaip demokratiinių miestų planavimo principų taikymo rezultatas (Vilniaus miesto pavyzdžiu). *Kraštovaizdžio architektūros forumo „Kraštovaizdžio architektūra: iššūkiai ir prioritetai“ mokslo darbai*, p. 111–120. Vilnius.
- Kavaliauskas, P., Dumbliauskienė, M., 2009. Teisinio socialinio lauko įtampas teritorinė raiška Lietuvoje. *Annales Geographicae*, 42(1–2), p. 34–44.
- Kerry, R., Goovaerts, P., Haining, R., Ceccato, V., 2010. Applying Geostatistical Analysis to Crime Data: Car-Related Thefts in the Baltic States. *Geographical Analysis*, 42(1), p. 53–77.
- Kiršytė E., 2008. *Nusikalstamumo teritorinė sklaida Lietuvoje*. Bakalauro darbas. Vilnius: VU Geografijos ir kraštotvarkos katedra.
- Kraniauskas, L., 2014. Stigmatizuotos miesto erdvės: kur ieškoti naminės degtinės ir kvaišalų Klaipėdoje? *Šeštosios nacionalinės Lietuvos sociologų konferencijos „Sociologinės erdvės ir laiko formos“ pranešimas*. Vilnius.
- Kraniauskas, L., Gedutis, A., Acus, A., Kraniauskienė, S., Viluckienė, J., Spiriajevas, E., 2012. *Klaipėdos diskursai 1990–2010: sociologinė miesto tapatybės rekonstrukcija*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
- Lietuvos mokslo taryba, 2013. Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui. *Nacionalinės mokslo programos 2012 metų ataskaita*. Vilnius.

Mališauskaitė-Simanaitienė, S., 2008. Nusikalstamumo teritorinio pasiskirstymo Lietuvoje ypatumai. Kn.: B. Genovaitė ir kt. 2008. *Nusikalstamumas Lietuvoje ir jo prognozė iki 2015 metų*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras.

Matijošaitienė, I., Zaleckis, K., 2014. Crime in Open Public Spaces in the Post-Soviet Cities: Lithuanian Case. *European Scientific Journal*, spec., 1, p. 360–369.

Matijošaitienė, I., Zaleckis, K., Stankevičė, I., Navickaitė, K., Sinkienė, J., 2012. Spatial Urban Structure and Crime in Kaunas City. *Restructuring of Cities Symposium with International Participation Proceedings*, p. 39–48. Turkey.

Matijošaitienė, I., Zaleckis, K., Stankevičė, I., 2013a. Gyventojų saugumas Kauno miesto žaliosiose erdvėse. *Miestų želdynų formavimas*, 1(10), p. 182–190.

Matijošaitienė, I., Zaleckis, K., Stankevičė, I., 2013b. Sustainable City – A City without Crime. *Architecture and Urban Planning*, 7, p. 59–64.

Pyle, G.F., Hanten, E.W., Williams, P.G., Pearson A.L. II, Doyle, J.G., Kwofie, K., 1974. *The Spatial Dynamics of Crime*. Chicago: Department of Geography, University of Chicago.

Pocienė, A., 2009. Socialinės tvarkos ir saugumo prielaidos mieste: aplinkos kriminologijos teorijų taikymo patirtis vakaruose ir perspektyvos Lietuvoje. *Teisės problemos*, 4(66), p. 31–69.

Pocienė, A., Kalesnykas, R., Kiškis, A., Uscila, R., Mališauskaitė-Simanaitienė, S., 2010. *Saugumo miestuose užtikrinimo problemos*. Teisės instituto mokslo tyrimai, T. 6. Vilnius: Teisės institutas.

Quetelet, A., 1835. *Sur l'homme et le développement de ses facultés, ou Essai de physique sociale*. Paris: Bachelier.

Ragauskas, P., 2000. *Nusikalstamumas. Pranešimas apie žmogaus socialinę raidą Lietuvoje*. Vilnius: Jungtinių Tautų vystymo programa.

Sinkienė, J., Stankevičė, I., Navickaitė, K., 2012. Creating Safer Cities through Urban Planning and Development. *Viešoji politika ir administravimas*, 11(3), p. 390–403.

Spiriajevas, E., 2014. Kriminalinių nusikaltimų erdvės kaita Klaipėdoje 1990–2012 m. *III Lietuvos geografių kongreso pranešimas*. Vilnius.

Stankevičė, I., Matijošaitienė, I., Sinkienė, J., 2013a. Smart Land Use in Facet of Safety: An Innovative Approach to Urban Planning. *ICASS 2013: 3rd International Conference on Applied Social Science*, 1, p. 3–8. Taiwan.

Stankevičė, I., Sinkienė, J., Zaleckis, K., Matijošaitienė, I., Navickaitė, K., 2013b. What does a City Master Plan Tell about our Safety? Comparative Analysis of Vilnius, Kaunas, and Klaipėda. *Socialiniai mokslai*, 80(2), p. 64–76.

Špelverytė, A., 2014. *Graffiti reiškinyš Vilniaus ir Klaipėdos miestuose: teritorinio pasiskirstymo analizė*. Magistro darbas. Klaipėda: KU Socialinės geografijos katedra.

Tamutienė, I., 2012. Kriminalinė viktimizacija ir rizikos kaimynystė Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos skirtingo tipo mikrorajonuose. *Filosofija. Sociologija*, 23(4), p. 228–236.

Tonkalytė, A., 1999. *Geografiniai nusikalstamumo Lietuvoje aspektai*. Bakalauro darbas. Vilnius: VU Bendrosios geografijos katedra.

Tonkalytė, A., 2001. *Nusikalstamumo difuzijos Lietuvoje teritorinė analizė*. Magistro darbas. Vilnius: VU Bendrosios geografijos katedra.

Tonkalytė, A., Baubinas, R., Dvilaitis, V., 1999. Lietuvos nusikalstamumo lygio rajonavimas. *Geografija*, 35(2), p. 23–29.

Vaitekūnas, S., 1995. *Geografija: pasaulio socialinė geografija* (10 klasės vadovėlis). Kaunas: Šviesa.

Vaitekūnas, S., Bukauskaitė, A., 2008. Jaunimo nusikalstamumas: geografinis aspektas. *Tiltai*, 45(4), p. 69–85.

Valukonytė, A., 2014. *Vagysčių ir plėšimų koncentracijos židinių teritorinės sklaidos tyrimas Vilniaus mieste 2013 m. (prekybos centrų pavyzdžiu)*. Bakalauro darbas. Vilnius: VU Geografijos ir kraštotvarkos katedra.

Vanagas, J., 1989. *Kauno senamiesčio regeneracijos proceso urbanekologinės pasekmės*. Mokslinio-tiriamojo darbo ataskaita. Vilnius: Inžinerija.

Vanagas, J., 1992. *Miesto gyvenamosios aplinkos formavimas. Sociologinis aspektas*. Vilnius: Technika.

Vanagas, J., 1996. *Miesto sociologijos pagrindai*. Vilnius: Aldorija.

Varnas, K., 2012. *Nusikalstamumas ir jo geografija Lietuvoje*. Bakalauro darbas. Klaipėda: KU Socialinės geografijos katedra.

Zaleckis, K., Matijošaitienė, I., 2012. Kauno miesto erdvinės struktūros įtaka saugumui viešosiose erdvėse ir žaliosiose rekreacinėse teritorijose. *Journal of Architecture and Urbanism*, 36(4), p. 272–282.

Zaleckis, K., Matijošaitienė, I., Sinkienė, J., 2013. Spatial Structure of a City and Security of Inhabitants: The Post-Soviet Case. *ICASS 2013: 3rd International Conference on Applied Social Science*, 2, p. 420–430. Taiwan.

Zaleckis, K., Matijošaitienė, I., Stankevičė, I., Sinkienė, J., Navickaitė K., 2012. Erdvinės struktūros ir nusikalstamumo ryšys didžiuosiuose Lietuvos miestuose. *VI Lietuvos urbanistinio forumo „Šiuolaikiški miestai ir miesteliai: situacija, vystymosi tendencijos, vizija“ pranešimai*, p. 45–49. Vilnius.

Žekonytė J., 2000. *Nepilnamečių nusikalstamumas Vilniaus mieste*. Vilnius: VU Bendrosios geografijos katedra.

Бадов, А.Д., 2009. *География преступности в России в постсоветский период*. Дисертация. Краснодар: Северо-Осетинский государственный университет имени К.Л. Хетагурова.

Geography of crime in Lithuania: a review of scientific research

Darius Vasiliauskas

Vilniaus universitetas, M.K. Čiurlionio 21/27, LT-03101, Vilnius

El. paštas: vasiliauskas.drs@gmail.com

Summary

The article provides the overview of Lithuanian contribution to the relatively new field in geography – geography of crime. The origins of geography of crime can be traced back to the first third of the 19th century in France and Belgium. The later developments are mainly related with the 20th century's Chicago school. Recently, geography of crime associates with the ideas of environmental criminology. Only recently (in the end of the last decade of the 20th century) geographers and other scientists in Lithuania started exploring this research field. The first attempts were made in the Department of General Geography at Vilnius University.

This paper consists of three main parts. Firstly, bachelor and master theses defended in the universities of Lithuania are discussed, providing illustrations of cartographic representation of the best ones. The author outlines three phases that can be observed and described within the first forming stage of geography of crime. The further need to involve students in crime geography research is stressed.

In the second part, the scientific papers relevant to the field are listed and commented, emphasizing the need for a much bigger contribution of geographers.

The last part of the paper draws the lines for further research and development in the field. A general structural scheme of geography of crime is presented. Three main research directions are outlined corresponding to the major aspects of geography of crime: territorial differentiation, relations with environment and sense of safety – fear of crime. Five major goals for the future are outlined, presented and commented. The level of achievement of these goals will directly affect the success of further development of geography of crime in Lithuania.

Even though the research in geography of crime is not yet advanced in Lithuania, the positive side of it is that many of the existing studies not just reveal the basic territorial structure of crime, but dive into deeper and more advanced topics such as: diffusion of crime; peculiarities of delinquent crimes; relations with social and urban environment; investigation of specific aspects of crime. Still there are many topics, which are covered insufficiently or even not explored at all (for example, imaginable safe and unsafe places in the citizens' mental maps, trajectories and mobility of offenders, crime displacement, distribution of victims, etc.).

In conclusion, it can be stated that in Lithuania there is a growing potential for establishment of geography of crime as of a full-scale branch of scientific research.